

כג. אחר נטילת הצפרנים חותכים שנים או שלשה קיסמי עץ^[לה], ושורפים הצפרנים עם הקיסמים^[לו].

מגן וצנ"ה

העולם תרתי לטיבותא, לחתוך איזה דבר, וגם לשורפן.

☆

הנה בדבר המנהג שחותכים דייקא קיסמי עץ [המכונים "עדות לעך" (ראה על כך להלן בד"ה ואכן)] שמענו מפי הרה"ג מו"ה אליהו קופפערמאן שליט"א רב דקהל סאכאטשוב, דהוי מרגלא בפומיה דאביו הרה"ג החסיד מוה"ר חיים קופפערמאן ז"ל מאושפצין לחזור על מה ששמע מפי רבו כ"ק מרן אדמו"ר הקדושת ציון זצוק"ל [וראה כעין זה בקצרה להלן בחלק "למען תספר" (עמוד תרל"ב) מפי כ"ק מרן אדמו"ר עט"ר שליט"א בשם חו"ז כ"ק מרן אדמו"ר מהר"ש זצוק"ל בשם אביו הק'] שהרה"ק הרבי ר' הערש אלימלך מדינוב זי"ע בעל בני יששכר אמר, כי כל מה שמקובל במסורה בפי בני ישראל מדור דור מחוייבים להאמין אף שלא מצאנו מקור מפורש לזה בספרי הקדמונים, ומי שאינו מאמין בדבר שהוא מסורה בפי בני ישראל, הרי הוא בגדר אפיקורס רח"ל. והמשיך בנועם שיחתו, ונקט ג' דוגמאות מהנהגות ואמרות המקובלים עפ"י המסורה אע"פ שלא מצאנו מקורם, וחישב אחד מהם, הוא המנהג שנוהגים לחתוך גזרי עצים ["עדות לעך"] אחר נטילת צפרנים [והזכיר אז גם המימרא המקובלת בתפוצות ישראל שאליהו הנביא זכור לטוב בא לבתי בני ישראל בליל הסדר בחג הפסח, וענין נוסף הידוע שבילולי שבתות באות נשמות הנפטרים מעולם העליון אל הבתי כנסיות

באצבע" וכו'. ובעטרת זקנים (סימן רמ"א) הביא דברי האבודרהם בשם חכמי צרפת ופרובינצא שאין לקצץ את הצפרנים כסדרן (הובא לעיל בהערה הקודמת), וכתב "אלא יטלן דרך זה, "בתחלה ביד שמאל" דבהג"א, "ואחר כך יד ימין" אג"ה ב"ד, עכ"ל. הנה מבואר להדיא שמתחיל ביד שמאלו ואחר כך בימינו. וכן הוא בש"ך על התורה (נזכר לעיל הערה ל"א), "שהרי הצפרנים הם מצד הטומאה שנדבקו באדם אחר שחטא, ויש להם בו אחיזה שעל ידיהן באים נגעי בני אדם וכו', וכשזורקין אותם אין להם כח ונפרדו מן הגוף וכו' ובאים עליהם בעקיפין שקוצצין אותם בדילוג, ויד שמאל קודם, ובאים עמהם בעלילה כדי שלא יתגברו וישלטו עלינו". וכן כתב הפרי מגדים (סימן ר"ס אשל אברהם סק"א) בשם האליה רבה שהביא כן בשם הכל בו, דיטול תחלה יד שמאל ואחר כך יד ימין.

[לה] בספר תוספת שבת (סימן ר"ס סק"ב) כתב מקור למנהג זה על פי מה דאיתא בגמרא (גדה יז.) אמר רבי שמעון בן יוחאי ה' דברים הן שהעושה אותן מתחייב בנפשו ודמו בראשו וכו' והנוטל צפרניו וזורקן לרה"ר וכו'. ופירשו שם בגמרא דאין החשש רק אם לא חתך שום דבר בסכין אחר שחתך בו צפרניו, אבל אם חתך שום דבר אין כאן בית מיחוש. ואף על פי דקאמר התם בגמרא ולא היא, דאף על פי שחתך שום דבר חיישינן, וצריך לשרוף אותם, מכל מקום נוהגים

מה שסיפר כ"ק מרן מהר"ש זצ"ל בענין זה בשם הגאון מוה"ר שמואל פיהרער ז"ל אבד"ק קראס. ויעויין עוד להלן עמוד שנ"ו הערה קפ"א.

ואבן בדורות האחרונים נמצא מנהג מקור לחתיכת גזרי עצים, דבספר אלף המגן (סימן תר"ו בהגה ב') הביא בשם ספר סוד מישרים דאיתא ברש"י ישן על הפסוק (ירמיה יז, א) בציפורן שמיר וגו', "ואחר שחתך ציפורניו יחתוך מעט מלוח השולחן הדומה למזבח מארבע כנפות השולחן או בג' ולא פחות אבל יותר, ויכוין בלבו על ג' אבות וד' אותיות שם הקדוש וד' חרשים (סוכה נב:), ועוד החתיכות שחותך מהשולחן יהיה עדות שאכל בנטילת ונקיות ידים, ועל כן נאמר על פי שנים או שלשה עדים יקום דבר וכו'" [ולכן מכונים קיסמין אלו בשם "עדות'לעך"]. וכן הוא בספר לקוטי צבי (הכנה דרכה דערב שבת). [אמנם באמת אינו מרש"י ז"ל אלא מספר המגיד שהוא פירוש על תנ"ך, ומדפיסי התנ"ך דפוס אמסטרדאם שנת תנ"ט לפ"ק עירבו הדברים בתוך פירש"י, וכבר התרעם על כך הגאון רבי אפרים זלמן מרגליות זצ"ל בספרו שם אפרים על נ"ך בסוף ספר שופטים, עיי"ש].

☆

כ"ק מרן מהר"ש זצ"ל היה דרכו בקודש לחתוך ג' חתיכות מעץ [שוועב"ל] על גבי הצפרנים. אחד מהמשמשים שאל פעם את רבינו בטעם הדבר, וענה לו רבינו, "הרי כתיב (דברים יט, טו) על פי שני עדי"ם או על פי שלשה עדים יקום דבר [וכנ"ל בשם רש"י ישן]", וסיים רבינו "ס'איז דא נאך אסאך הייליגע טעמים".

[וסיפר רבינו, שפעם היה נגיד אחד שהביא לחתנו התלמיד חכם,

ובתי מדרשות. וראה להלן בחלק "למען תספר" (שם) כי ברבות הימים מצא כ"ק מרן מהר"ש זצ"ל מקור על ענין השלישי, במחזור ויטרי (שהיה ספון בכת"י משך מאות שנים), וכשהראה הדברים לאביו כ"ק מרן הקדושת ציון זצ"ל שש כמוצא שלל רב ואמר דהגם שדברי הבני יששכר אינם צריכים ראיה וסעד, אבל מזה רואים בעליל צדקת דבריו הקדושים איך שיש להאמין בכל מנהג המקובל אצל בני ישראל מדור דור והמפקפק בהם הרי הוא בגדר אפיקורס, עיי"ש באריכות]. ובהאי ענינא שח פעם כ"ק מרן מהר"ש זצ"ל תחת אחד השיחים בענין מנהגי ישראל וחומר האיסור להלעיג על דברי חכמים ומנהגיהם, וסיפר רבינו אודות איש אחד שהיה מלובש כאחד מוותיקי החסידים וגם קאלפיי"ק בראשו, אמנם כשראה איך שאחד גוזז צפרניו ומניח שם הני קיסמים המכונים "עדות'לעך" (ראה להלן), הלעיג על כך באמרו אליו "ומה יהיה אם יזומו העדו"ת", ולאחר זמן הקדיח תבשילו, ויצא לתרבות רעה רח"ל, ונתגלה שהמלעיג על מנהג ישראל אפילו כגון דא, צריך בדיקה אחריו [וכדברי קדשו של הבני יששכר שהמפקפק והמלעיג על כגון דא, הרי הוא בגדר אפיקורס]. וידועים ומפורסמים בזה לשון קדשו של רבינו הרשב"א ז"ל (שר"ת הרשב"א חלק א' סימן ט'), "שאין משגיחין בחקירה נגד הקבלה, לפי שחכמת השם למעלה מחקירתנו, וככה יקרה לנו מן הדין בכל דבר שיש קבלה ביד הזקנים והזקנות מעמנו, ולא נסתור קבלתם רק אחר הקיום שאינו באפשר חלילה, ולמה נסתור קבלתם ואין קבלה פושטת ביד עמנו רק שקבלו אותה דור אחר דור עד משה רבינו ע"ה או עד הנביאים". [וראה עוד להלן בחלק "למען תספר" (שם)]